Випуск № 29 (1 липня)

Вінниця –Львів – 2017 р.

ПЕРЕДМОВА

Електронна збірка видана проектом **«Дерево казок»** за підтримки проекту **«Казка»**. У 29 номері зібрано 2 пречудові казки українськиха авторок – Олени Тарасенко і Таніти Маре; 2 таджицькі народні казки про розум, працьовитість і наполегливість. Мандруйте захоплюючим світом казок разом з нами!

Збірка «*Дерево казок*» – це серійне щомісячне електронне видання, що розповсюджується абсолютно безкоштовно.

Своє життя збірка розпочала 1 березня 2015 року.

ПРОЕКТ «ДЕРЕВО КАЗОК»

(https://derevo-kazok.org)

«Дерево казок» – величезний безкоштовний архів авторських та народних казок, які ви можете прочитати українською мовою. Тут ви знайдете не лише українські казки, а й казки інших країн. Проект складається з 4-х основних розділів: українська народні казки, казки народів світу, казки українських авторів та казки авторів світу. Автор та адміністратор проекту – *Лук'янюк Євген*.

Наші контакти:

derevokazok@gmail.com – головна адреса ел. пошти.

Приєднуйтесь до нас:

Ми на Facebook: https://www.facebook.com/derevokazok

Ми в Twitter: https://twitter.com/KazkuPpUa

Ми на GooglePlus:

https://plus.google.com/communities/102303859954667667228

Ми Вконтакті: http://vk.com/derevo_kazok

ПРОЕКТ «КАЗКА»

(http://kazka.in)

Сайт «Казка» розпочав свою діяльність в 15 жовтня 2011 року. Наша діяльність була спрямована на пошук всіх казок, що написані чи перекладені українською мовою, це могли бути і народні, і авторські твори. Ми також звертали увагу на аудіо, часом на відекоказки. Загалом нас цікавив будь-який контент чи медіа, що має стосунок до казок. Але з 1 січня 2016 року ми вирішили зосередитись на авторських казках. Ми змінюємо дизайн і концепцію сайту. Починаємо не тільки колекціонувати казки, а і пропагувати авторів цих казок. Долучаємось до розвитку сучасної української літератури в вузькій ніші – казки. Ми не відмовляємось і від перекладів творів іншомовних авторів на українську мову, отже, прагнемо пропагувати всю авторську казкову літературу.

Контакти:

ua@kazka.in – адреса ел. пошти.

Ми на Facebook: https://www.facebook.com/Kazka.in

Ми в Twitter: http://twitter.com/Kazkain

Засновник проекту – **Тарас Амброз**

ЗМІСТ:

Коштовність *(таджицька народна казка)* 4
Кошенятко *(Таніта Маре)*..... 6
Навобод *(таджицька народна казка)* 8
Маленькі речі *(Олена Тарасенко)* 13

КОШТОВНІСТЬ

(таджицька народна казка)

Колись давно був у одній країні звичай не догодовувати старих людей до смерті, а скидати з височенної гори в провалля. І мали це робити із старими батьками їхні рідні діти.

Ось нагадав падишах одному з своїх найкращих воїнів, що пора тому вже нести скидати з гори свого батька. Мусив той воїн брати на плечі рідного батька й нести на смерть. Дорогою сіли вони на камені перепочити, й батько тяжко-тяжко зітхнув

– Не зітхайте, тату, бо в мене й так душа болить, – каже син.

– Та як же, сину, не зітхати, коли аж оце згадав, як і я ніс на гору свого батька, і ми теж відпочивали на оцьому камені.

Воїн той був чоловік милосердний і розумний, збагнув, що невдовзі й він опиниться на батьковому місці. Тому не поніс батька далі, а дочекався ночі й повернувся з ним додому. Посадив батька в скриню, звелів жінці подавати йому туди їсти і нікому про те не казати.

Через якийсь час вирушив падишах у похід і призначив того воїна тисяцьким. Вів падишах своє військо понад річкою та й загледів сяйво в глибині води. Став придивлятися – наче діамант висвічує з дна.

– Ця коштовність варта бути в моїй скарбниці. Ану дістаньте її, – звелів падишах воїнам.

Пірнали воїни, пірнали, а коштовності так ніхто й не дістав.

Розлютився падишах і звелів з порожніми руками не виринати. Так потонуло тисяча воїнів. Знетямився падишах і накинувся на тисяцького:

– Нема твоєї тисячі, тепер мусиш сам дістати коштовність.

Засмутився тисяцький та й каже:

– О милосердний володарю, дозвольте мені з'їздити попрощатися з родиною. Я за дві години повернуся.

Приїхав той чоловік додому, попрощався з дітьми, з жінкою, дійшла черга й до батька:

– Беріг я вас, тату, скільки міг, а тепер доживайте віку без мене, бо я й сам іду на видиму смерть.

– Що таке, сину? Ану розказуй, – батько йому.

– Ішли ми походом понад річкою, та й нагледів падишах у воді якесь сяйво, наче діамант висвічує з дна. Тисяча воїнів потонуло, а нічого не дістали. Тепер моя черга пірнати. Оце відпросився попрощатися з рідними.

Вислухав його батько та й мовить:

– Сину мій, якби той діамант справді лежав на дні річки, то його дістав би перший-ліпший воїн. Виходить, нема в річці ніякого діаманта, а десь він у іншому місці й звідти сяє, а в воду проника відсвіт од нього. Мабуть, на березі є скеля чи дерево а там пташине гніздо має бути, бо хто ж іще, як не птаха, занесе коштовність на таку височину. Іди й розшукай.

Повернувся той чоловік до річки, дивиться, а на березі й дерево, а на гілляці над водою гніздо з тоненьких прутиків звито, і звідти сяє діамант. Поліз тисяцький на дерево, узяв коштовний камінь і віддав падишахові. А той мовив грізно:

– Чого ж ти одразу не дістав цього діаманта? І я не занапастив би тисячу своїх відважних воїнів.

Тисяцький сказав, що не відав ще тоді, звідки ллється світло коштовності. І змушений був зізнатися, що не виконав падишахового наказу й залишив батька жити і що таїну коштовності відкрив йому старий мудрий батько. А він лише ви-конав батькову волю. Глибоко замислився падишах.

А тоді звелів оповістити по всій країні, щоб віднині діти не скидали старих батьків з гори, а догодовували до смерті та навчалися в них мудрості. А тисяцького за його милосердя, розум і правдивість падишах призначив правителем одного з країв своєї держави. І зажили люди в краї у мирі та злагоді.

Джерело: https://derevo-kazok.org/koshtovnist-tadzhicka-kazka.html

КОШЕНЯТКО

(Таніта Маре)

Маленьке кошенятко гралось на подвір'ї. Стрибало в травичці, бігало за власним хвостиком. Граючись зі своєю тінню, воно побачило дещо дивовижне. Щось схоже на яскраву квітку, але вміло літати.

Маленький дослідник був вражений красою цього дива і вирішив дізнатися, що воно таке?

Метелик пурхав від квітки до квітки, а кошеня весело стрибало за ним. Захопившись грою з метеликом, не помітило, як опинилось в лісі. Воно ще ніколи не було в цьому цікавому місці. Дерева здавались кремезними велетнями, а трава була високою і густою.

Кошенятко почувалось трішки збентеженим, бо не знало куди воно потрапило і як повернутись додому?

Мама його вчила: якщо не можеш самостійно знайти вихід з ситуації – зверніть до когось за допомогою.

Кошенятко голосно нявкнуло: "Агов, є тут хтось? Де я знаходжусь?"

Його нявкіт почув зайчик. Він хутенько підстрибнув до нього і відповів: "Ти в лісі".

– Привіт. Я Зайчик – пострибайчик. А ти який звір? Ніколи не бачив таких в нашому лісі.

– Кошенятко. Приємно познайомитись. Я ще ніколи не бував у лісі. Тут дуже гарно і цікаво. Але мені потрібно знайти дорогу додому. Там мене матуся чекає, певно, вже хвилюється.

– А де ти живеш?

– Я живу на Вишневій вулиці в місті Сонячне.

– О, то ти живеш в місті. На жаль, не зможу тобі допомогти. Мама мені не дозволяє полишати ліс. Давай запитаємо допомоги в моєї подруги Лисички.

Вони разом побігли до лисиччиної нори.

– Лисичко! Дивись якого чудного звіра привів до тебе в гості. Це Кошенятко! Він заблукав в нашому лісі і не знає як повернутись додому в Сонячне.

– Привіт, Кошенятко! Я ще ніколи не була там, де ти живеш. Мама дозволяє мені гуляти тільки в лісі. Тому не зможу тобі допомогти.

– Що ж мені робити? – розгублено промовило кошеня.

– Давайте сходимо до Вовчика, – сказала лисичка і побігла показувати дорогу.

– Вовчику! Вовче! Знайомся, це Кошенятко. Йому треба додому в Сонячне.

– Приємно познайомитись, – сказав Вовк. Я б з радістю допоміг, але батьки сказали, що дітям без дорослих заборонено виходити з лісу.

– Як же мені потрапити додому? – запитало кошеня.

Їх розмову почув їжак, що проходив повз.

– Ходи за мною, малюче. Я відведу тебе додому. Ти живеш на Вишневій вулиці?

– Так! – радісно пронявкало кошенятко.

– Я був у тебе вдома. Навіть пригощався з твоєї мисочки молочком. Ходімо, матуся тебе вже чекає!

Щасливе кошеня побігло за їжаком. Біля дому його вже чекала схвильована мама.

– Де ти було? – суворо запитала мама.

– В лісі! Там ростуть велетенські дерева, навіть трава там височенна.

– А як же ти туди потрапив?

– Я побачив дивовижну квітку, що вміє літати, і побіг за нею.

– За метеликом? – посміхнулась мама.

– Так! Так! А в лісі я зустрів Зайчика, Лисичку, Вовчика! А дядько Їжак допоміг мені знайти дорогу додому.

– Мій ти дослідник, – лагідно пригорнула до себе мама своє дитятко.

Вона подякувала Їжачку і пригостила його смачненьким молочком.

– Кошенятко, я дуже хвилювалась, коли ти зник. Пообіцяй, що завжди попереджатимеш мене, куди ти йдеш гратися. Завтра давай сходимо до лісу разом і ти познайомиш мене з новими друзями.

– Гаразд. Прекрасна ідея, мам!

Джерело: https://kazka.in/fairytails/tanita-mare/koshenyatko.html

НАВОБОД

(таджицька народна казка)

Жив один добродійний і справедливий чоловік. Був він славний садівник. Працював усе життя чесно та сумлінно і виплекав чудовий пишний сад. Та непомітно підкралася до нього старість і відібрала всю силу. Тож мусив передати сад своєму синові Гамдаму. Син, як і батько, теж був добродійний і справедливий, з любов'ю плекав дерева й квіти. Мав Гамдам дружину й два хороших сини.

Якось старий садівник, відчуваючи, що життю його надходить край, скликав до себе друзів, сусідів і став при них заповідати синові:

– Любий мій Гамдаме! Я помираю, але ти не дай, щоб світильник, який я запалив у нашій оселі, погас. Працюй з чистим серцем, будь чесний і справедливий. Ніколи не зазіхай на чуже добро. Така тобі моя рада. Наскільки пам'ятаю, я нікому нічого не заборгував, і мені ніхто не завинив. Але всього чоловік не може втримати в голові. Тож якщо прийде хто й попросить повернути борг, не відмовляй йому, хай душа моя буде спокійна.

Мовив це садівник та й віддав богові душу.

– Чув, Гамдаме, не забувай, що сказав тобі батько. Найпаче пам'ятай останні його слова! – озвався один купець.

Гамдам з великими почестями поховав батька і довго ще по тому ходив у жалобі. Він робив усе, як велів небіжник. Щиро від ранку до вечора працював у саду, вітав гостей, помагав кожному, хто потребував його допомоги.

Та ось до нього зайшов купець, той що нагадував про останні батькові слова.

– Здоров був, Гамдаме!

Навобод (таджицька казка)

Я прийшов до тебе в такій справі. Твій батько позичив був у мене гроші. Обіцяв незабаром віддати, одначе забув, либонь. Відтоді спливло чимало часу. Я сподівався, що ти сам віддаси мені борг, тому був спокійний. Батько тобі нічого про це не казав?

– Ні… не казав, – здивувався Гамдам,– І скільки він у вас позичив?

– П’ятсот танг.

– Почекайте, я зараз, – мовив садівник, пішов до хати, виніс гроші й віддав їх купцеві.

– Дякую! Тепер твій батько спокійно спочиватиме в могилі, син не засмутив його душі! – сказав купець і подався геть.

Через кілька днів прийшов до Гамдама знайомий батьків **бай**. Він довго не наважувався розпочати розмову, вагався й нарешті таки промовив:

– Гамдаме, чи не казав тобі батько перед смертю про свій борг?

– Ні… а що? – спитав садівник трохи злякано.

– Він позичав у мене зерно. Спершу десять **манів** пшениці на твоє весілля, а тоді дванадцять манів пшениці та п’ять манів рису на родини твоїх синів. Я йому про це не нагадував, а він, мабуть, забув.

– Дивно, але батько нічого не казали мені про такий великий борг! – здивувався Гам-дам.

– А що тут дивного, забув, мабуть,– відказав бай.

Що мав казати йому на те садівник? Він добре пам’ятав батькову настанову, тож мусив віддати й цей борг. Але для цього довелося продати частину саду.

Відтоді до Гамдама приходили один за одним інші люди й вимагали, щоб він повернув їм батькові борги. Так що невдовзі довелося продати не тільки сад, а й усе разом із хатою. Аж тоді батькові приятелі та знайомі дали йому спокій.

– Як нам тепер тут жити? Усі друзі й приятелі відцуралися тебе, – мовила дружина. – Заберімо дітей та й поїдьмо звідси. В чужих краях ніхто не знає нашої ганьби, тож якось обживемося.

Ця жінчина рада припала Гамдамові до душі. Через кілька днів зібрали сякі-такі пожитки й подалися з міста.

Побрели вони степами, пустелями, доки вийшли до моря. Гамдам попрохав капітана, і той узяв його з дружиною й дітьми на корабель.

Уночі на морі знялася люта буря. Судно кидало з боку на бік і зіштовхнулося воно з іншим кораблем. Багато людей потопилося, а інші трималися на воді, вчепившись за уламки судна.

Кілька днів гойдався на хвилях Гамдам, тримаючись за дошку. Він мало не зомлів од голоду й спраги, але дошки не випускав.

Нарешті море втихомирилося. Знесилений Гамдам ліг на дошку, й хвиля прибила його до берега. Глянув Гамдам і побачив безкраю голу пустелю. Здавалося, що зроду-віку не ступала тут людська нога, жоден птах сюди не залітав.

Та раптом Гамдам угледів край моря дерево й поповз до нього. Але дерево було сухе, не мало ні листя, ні плодів. Потерпілий зморено простягся під ним і заснув.

Йому приснилися дружина й діти. Вони плакали, кликали Гамдама на допомогу, але якісь страшні морські потвори заступали йому дорогу. Враз усе це зникло, й перед ним з'явився чоловік у жовтому халаті, з ціпком у руці й сказав:

– Здоров був, чужинцю! Тобі випала доля опинитися в цій мертвій пустелі. Однак не журися і не сиди без діла. Це твоя земля. Подолай труднощі, заквітчай та озелени її. Іди до моря и бери все, що припливе до твоїх рук. Воно приведе тебе до бажаної мети, – і старий де й дівся.

Гамдам прокинувся й побачив поруч себе лев'ячі сліди. Він пішов до моря, опустив у воду руку, ловив і носив на сушу все, що до них потрапляло: водорості, різнобарвні камінці. Цілісінький день він був зайнятий цією роботою. Нарешті вкрай виморився й пішов під дерево відпочити. Аж воно розпустило листочки і навіть вродило один плід. Гамдам зірвав його, потамував трохи голод і ліг спати.

Кілька днів працював садівник і навиловлював з моря цілу купу самоцвітів, які й вночі так сяяли, що світилася вся пустеля.

Саме тоді неподалік проходив караван. Погоничі побачили сяйво й не могли збагнути, що за диво в пустелі. Послали кілька душ довідатися, що воно таке. Ті прийшли на берег моря й побачили під деревом чоловіка, а поруч нього купу коштовного каміння.

– Хто ти,– спитали вони.– Дев чи людина? І де набрав стільки самоцвітів?

– Я людина. Лиха доля кинула мене в цю безлюдну пустелю. А самоцвіти я своїми руками назбирав.

– Чи не продав би ти їх нам? – спитали караванники.

– Продам, тільки не за гроші. Привезіть мені пашниці, насіння, городини, садовини і всього, що потрібне людині для життя.

Караванники погодилися. Гамдам набрав у них зерна, насіння й усякого добра, а їм понакладав у сакви коштовного каміння. Погоничі поїхали задоволені й рознесли чутку про свій вдалий торг по всіх усюдах.

Незабаром у Гамдама стали бувати всі каравани. Вони привозили йому товари, а на обмін набирали перлів-самоцвітів і їхали далі.

В колись голій пустелі повиростали сади, пишні будівлі, виникло ціле місто. Посеред міста спорудили розкішний палац. Прикрашені самоцвітами стіни сяяли, мов сонце. А Гамдам казав усім, хто приходив сюди:

– Переказуйте кожній удові-сіромасі, кожному бідакові й бездомному, хай ідуть до нашого міста Навобода і працюють разом зі мною. Тут вони знайдуть усе необхідне для життя.

Мешканці обрали Гамдама вождем Навобода. Довкола дерева, під яким він спочивав, коли море викинуло його на берег, тепер ріс пишний сад, а воно стояло рясно вкрите листям і плодами. Гамдам дивився на нього й згадував свій колишній сад, дружину та синів.

Чутка про чарівне місто Навобод полинула в далекі краї.

Поглянути на нього приїздили люди з усього світу.

І ось подивитися на місто приплив на кораблі один багатий купець із своєю названою сестрою. Увечері він прийшов до Гамдама й попросив, аби коло дверей сестриного покою поставили варту. Його прохання задовольнили.

Біля дверей сиділи два юні вартівники. Вони не знали одне одного й спочатку навіть не розмовляли між собою.

– Як нудно сидіти отак цілу ніч,– озвався нарешті один.– Розкажи що-небудь.

– Ти, здається, більше зносив сорочок, аніж я, ти й розказуй,– одказав другий.

– Гаразд, оповім тобі про своє життя. Був у мене менший брат. Наші батьки збідніли й вирішили переселитися в інше місце. Пам’ятаю, як сіли ми на корабель і кудись попливли. Уночі на морі знялася буря. В безпросвітній темряві наш корабель наскочив на якесь інше судно, і обидва розбилися на тріски. Багато людей потопилося.

Пропали мої батько з матір’ю й брат. А мене хвиля викинула на берег, де й підібрав один дядько. Одного разу я почув про Навобод і прибув сюди. Вождь міста добрий, щиросердий, мов батько. Навіть звати його, як мого батька,– Гамдамом.

– А тебе як звати? – спитав вражено другий хлопець.

– Рауфом,– одказав той.

– А як твого брата звали?

– Гафізом.

– Ой, братику! Це ж я Гафіз. Я – твій менший брат.

Отак брати знайшли одне одного. На радощах вони обнялися й розцілувалися.

Купцева названа сестра почула їхню розмову й заплакала. Але вартівники того не чули.

Вранці купець повів сестру оглядати місто, але жінці був світ немилий.

– Що з тобою, чого ти плачеш? – спитав купець.

– Усе через тих вартівників,– одказала та.

Розгніваний купець поскаржився Гамдамові, й той покликав тих хлопців.

– Та ми не промовили жодного неподобного слова, яке могло б образити жінку! Ми тільки розповіли про своє життя! – божилися вартові.

– Повторіть усе, про що ви там говорили! – звелів Гамдам.

Рауф ще раз переповів усе перед жінкою й вождем міста.

– О любі мої синочки! Я ваш батько! – кинувся до синів Гамдам.

Жінка скинула чадру й скрикнула:

– О мої синочки, о мій чоловіченьку!

Гамдам упізнав дружину. Радощам їхнім не було меж.

Отак Гамдам знайшов у Навоболі всю свою родину, й вони зажили в щасті та злагоді.

*** Бай (бой)** – багатий господар.

*** Ман** – міра ваги, неоднакова в різних місцевостях.

Джерело: https://derevo-kazok.org/navobod-tadzhicka-kazka.html

МАЛЕНЬКІ РЕЧІ

(Олена Тарасенко)

Цю довгу неймовірну історію мені розповіла Маруся. Був похмурий листопадовий вечір, за вікном гудів вітер, сердито здіймаючи догори і жбурляючи на асфальт опале листя. Хмари затягли небо, і здавалося, що вечір розпочався просто зранку. Чудова нагода загорнутися у ковдру, пити чай і читати. Або ж переповідати один одному історії.

Усе, що розповіла мені того вечора Маруся, видавалося і справді дивовижним. Але усе це – чистісінька правда, присягаюся! Бо ж Маруся, хоч і довірлива та балакуча, проте дуже щира. Крім того, такою неймовірною може бути тільки правда. Бо ж вигадати таке годі – усе рівно не повірять…

Я налила собі чашку свіжого чаю, прихопила печиво і зручно вмостилася. Марусі я чаю і печива не пропонувала.

Іграшкові зайчики до печива байдужі, а чаю остерігаються.

О, я не казала?

Маруся – це крихітний іграшковий зайчик. “Сім сантиметрів від кінчиків лапок до кінчиків вушок!” – то вона сама про себе так каже. Насправді Маруся досить хитромудро і майстерно змотана – складена, скручена і перев’язана звичайною коричневою ниткою з одного прямокутного шматка тканини. Оченята у неї – чорні намистинки, а носик вишитий вишневими нитками. А ще Маруся має чудовий рум’янець на щічках, наведений акварельним олівцем. Власне, цей рум’янець мене і привабив – я саме так шаріюся, коли хвилююся. Я зустріла Марусю у крамниці із гордою назвою “Хенд мейд”, отак і написаною – англійські слова українськими літерами… Так от, вона тихенько лежала у кошичку серед брошок-трояндочок, і усміхалася до мене, не відводячи своїх пильних оченят. Ну як я могла її там залишити?

Маруся швидко облаштувалася на моєму робочому столі. Допитливість і спостережливість моєї нової подружки роблять її чудовою співрозмовницею, а історії вона розповідає просто неповторні…

– Нас десятеро – братиків і сестричок, зайчиків, зроблених із одного шматка тканини та одного мотка ниток, – розпочала Маруся. – Я найстарша, бо з'явилася на світ першою. Це й дало мені нагоду бачити, як один за одним народжуються мої братики і сестрички…

Ми з'явилися на світ у маленькій кімнаті. Там було дуже мало вільного простору, зате безліч мешканців. Найрізноманітніші ляльки, коти і кошенята, ведмедики і пташки дивилися на мене звідусіль. Хтось стояв на комоді, хтось сидів на полицях, а деякі були навіть прикріплені на стіні. Я дивилася, як вправні руки змотують тканину, і за кілька хвилин коло мене уже стояв мій братик – з коричневим носиком, кумедними бровами і крихітною родимкою. Ми зніяковіло посміхнулися один одному.

У кімнату хтось зайшов і став за спиною майстрині.

– Що майструєш сьогодні? – запитав чоловічий голос.

– Замовили десять зайчиків, – не піднімаючи голови, відповіла майстриня. – Так… а тобі пасуватиме рожевий носик… І вії треба вишити… Дівчинка ж бо… – останні слова, власне, були звернені до зайчика.

– І чого ти з цим стільки бавишся? Скрути швидко, виший однією ниткою…

– Не можу, – майстриня нарешті підвела голову і усміхнулася. Ти ж знаєш, що не можу… Я ж не китайська фабрика і не можу механічно наштампувати "вироби"… Навіть такі малюки, створені руками, потребують кожен уваги. Ось ця крихітка уваги дає мені змогу… наче почути кожного. І надати навіть маленькому зайчику індивідуальних рис.

Власник чоловічого голосу хмикнув і вийшов з кімнати. Навіть я зрозуміла – співрозмовник майстрині щиро не розуміє її теорії, але чомусь воліє не сперечатися…

Непомітно минуло дві години – і ось нас уже десять. Майстриня вишикувала нас усіх на столі і почала розглядати. Спочатку погляд був прискіпливим, вивчав нас. Майстриня брала кожного з нас у руки, щось поправляла, рівняла… Врешті задоволено усміхнулася і… заходилася нас, новонароджених фотографувати. Відтак кожне з нас отримало не лише власний портрет, але й ім'я. Здавалося, майстриня просто бавитися з нами. Мене вона назвала Марусею, мого братика, ну того з родимкою – Пряником, наступну сестричку, із довгими віями – Дзвінкою, тоді йшли двійнята Ляля і Юля, тоді знову братик, із руденьким чубчиком, названий Рудим, і ще один братик – власник крихітних вишитих окулярів, був названий Професором. Далі йшла сестричка, оздоблена синім бантиком, Тереза, і ще одна сестричка, якій

майстриня вишила заплющені оченята із довгими віями і назвала Сонею. А найменшого братика нарекла Миколкою.

Нарешті задоволена собою і нами майстриня закінчила фотозйомку, і всі ми опинилися у великій коробці. Там зовсім не було тісно, тому ми змогли зручно вмоститися, і, втомлені першим днем, миттю поснули.

Я прокинулася від того, що коробку відкрили.

– Ось, десять, як ти і просила… то був голос майстрині.

– Чудово… – почувся інший голос, теж жіночий. – Залишай, а я подумаю, де і як їх гарно викласти…

– Гаразд… – мені видалося, що майстриня не дуже то й рада, що залишає нас…

Врешті ми опинилися на маленькому столику, в оточенні віночків і брошок у вигляді пухнастих різнобарвних квітів. Я намагалася розгледіти якомога більше. Гадаю, ми опинилися у крамниці… Там було багато картин, на столах стояли якість вази та дзбанки, у шафках за склом висіли і лежали прикраси… А на вітрині стояли чи то ляльки, чи то статуетки у вигляді манірних ошатних панночок із парасольками та капелюшками.

Ми стояли усі рядочком, сперті до чогось спинками.

– Як ти гадаєш, що з нами буде далі? – прошепотіла мені сестричка Дзвінка, яка опинилася праворуч від мене.

–Не знаю… Давай будемо сподіватися на краще і не боятися заздалегідь… Гаразд? Це красиве місце, і тут багато гарних речей… Нас поставили на цей ошатний столик просто у центрі…

– У мене така підозра, що нас скоро розлучать… – озвався братик Пряник, що стояв ліворуч.

– А я гадаю, що нас чекають захоплюючі пригоди! – легковажно вигукнув братик Професор, і всі ми на нього зашикали. Галасувати у будь-якому випадку не варто.

А далі трапилося неминуче. Надходив вечір, і за годину до закриття до крамниці зайшли двоє – юнак та дівчина

– Ось тут я купила ті сережки, які так сподобалися твоїй сестрі… Он ціла вітрина з такими прикрасами, гадаю, ми зможемо обрати їй подарунок…

Вони пішли углиб магазину, а коли хвилин за десять повернулися, у дівчини в руках був красивий пакуночок, перев’язаний стрічкою.

– Давай придбаємо щось тобі. Я ж бачу, як у тебе очі світяться… – запропонував дівчині юнак.

– Ну… хіба щось недороге… Ой, поглянь,які зайченята! Ось цей, із родимкою, на тебе схожий, – дівчина обережно взяла у вільну руку братика Пряника.

– Справді… – у юнака над губою була крихітна родимка. – Ось його я тобі і подарую. Він буде поруч завжди…

Дівчина заховала братика Пряника до внутрішньої кишеньки куртки, юнак заплатив продавчині, і пара вийшла з крамниці.

Ми почали збуджено перешіптуватися:

– Яка мила дівчина! Гадаю, вона буде гарно поводитися із братиком Пряником! – впевнено мовила Юля.

– Може, це зовсім не страшно, коли тебе купують! – додала Ляля.

– Насправді ніхто з нас не знає, що його чекає далі… Куплять його чи ні. І якщо куплять, то у які руки кожен із нас потрапить… – тихенько озвався мовчазний зазвичай братик Миколка.

– Отож давайте сподіватися на краще! – я спробувала підбадьорити свою родину.

Але у цю мить світло вимкнули – крамницю закривали на ніч. І ми, втомлені новими враженнями, поснули.

Наступні кілька днів минули у тривожно-хвилюючому очікуванні – кожен із нас і сподівався, і боявся, що оберуть і куплять саме його. Заклопотана молода жінка купувала велику картину, а оскільки у продавчині не вистачало решти, забрала у своїй торбинці братика Рудого. Мама з малюком, туристи з далекого міста, швидко купили кілька сувенірів і помчали на залізничний вокзал, а разом із ними – затиснутий у кулачку хлопчика братик Професор. Висока сива пані придбала Лялю і Юлю у подарунок своїм онучкам.

Нарешті настав вихідний, крамниця цілісінький день була замкненою. Отож, нас залишилося п’ятеро – я, Дзвінка, Миколка, Соня, яка, здається, так жодного разу і не прокидалася, і Тереза. Тепер ми могли балакати без страху, що нас почують.

– Знаєте, мені усе менше до вподоби думка ось так сидіти і чекати неминучої долі… – серйозним голосом мовив братик Миколка.

– Але саме у цьому наше призначення, – впевнено заперечила йому Тереза. – Ми повинні жити поруч із людьми і за можливості тішити, приносити радість…

– Можливо… – замислено відповів братик Миколка. – Але мені не до вподоби отак сидіти і чекати. Я б хотів сам знайти свою долю, сам обрати домівку, в якій оселюся!

– Це неможливо, – звичним безапеляційним тоном заявила сестричка Тереза. – Ми все ж таки речі, предмети… І не наділені здатністю вирішувати. Ми цілком у волі людей і можемо тільки надіятися на їхню прихильність…

– Справді, ми ж нічого не можемо, – озвалася сестричка Дзвінка. – Ми не вміємо ходити, наші лапки нерухомі, нашої мови ніхто не чує… Виходить, ми ні на що не здатні впливати…

– Перелік того, що ми НЕ МОЖЕМО, нескінченний… Я волію зосередитися на тому, що ми МОЖЕМО. Якщо вже нас наділили здатністю міркувати, спілкуватися, якщо у кожного з нас є свій характер… то кожен із нас може наважитися ДІЯТИ. Як гадаєте?

– Наважитися можна… Але що саме ти можеш вдіяти? – поцікавилася я.

–Хм… Я учора мало не усю ніч думав… Ми справді не можемо ходити, стрибати чи спілкуватися з людьми… Єдиний спосіб для іграшкового зайчика змінити своє місцеположення – це… ВПАСТИ. Додолу.

– І що ти робитимеш на брудній долівці? – виказала сумніви я.

– Ось у цьому і полягає головна складова мого плану, – усміхнувся Миколка. – Ви ж пам’ятаєте, що вчора увечері, перед самим закриттям крамниці, продавчиня поклала під наш стіл кілька коробок?

– Так… – раптом пожвавішала Дзвінка.

– А пам’ятаєте, як продавчиня вовтузилася і скаржилася своїй коліжанці, що коробки занадто великі і під стіл не поміщаються? І що в понеділок ще до відкриття крамниці їх обов’язково потрібно винести до “чорного входу”?

– Так! – здається, Дзвінка надихалася планом Миколки.

– А ви помітили, що нас вишикували недалеко від краю столу? І якщо трошки докласти ЗУСИЛЬ, можна впасти і потрапити у коробку?

– Це жахливо… Якщо у коробці нас винесуть до отого “чорного входу”… Ми ж можемо потрапити… у неприємність… у небезпеку… – мені навіть страшно було уявити наслідки такого вчинку.

– З такою ж вірогідністю ми можемо втрапити у неприємну пригоду і тоді, коли нас куплять і заберуть звідси. Або ж не куплять, і тоді взагалі невідомо що

з нами буде, – здається, братик Миколка не тільки добре обміркував свій план, але й був готовий його втілити.

– Тоді як же нам впевнитися, що наші долі складуться добре? – голосок сестрички Дзвінки став розгубленим.

– Ніяк, – безапеляційно мовила Тереза. – Братик Миколка, зрештою, має рацію. Чекати свою долю тут чи шукати її самому – однаково не матимеш певності, як і де закінчиться твоя історія. Різниця лише в тому, віриш ти у те, що все вирішує неминуча ДОЛЯ чи у те, що на долю можеш впливати ти САМ…

– Так отож… Якщо у підсумку ти все рівно отримаєш те, що тобі належиться, навіщо витрачати зайві зусилля? Тільки втомишся і забруднишся… – то несподівано для всіх озвалася Соня.

– Ні, це не для мене, – усміхнувся Миколка. – Я хочу знати, що зробив усе, що міг, і навіть трішечки більше, щоб скласти свою долю так, як хочу сам.

Ми й не помітили, як за такою важливою розмовою минула ніч. Прийшли продавчині і почали відмикати жалюзі на вітринах та готуватися до нового дня.

Залишилося обмаль часу, зараз продавчині зайдуть до залу і заберуть коробки. – Ну, хто наважиться зі мною? – швидко запропонував Миколка.

– Я, – усміхнулася сестричка Дзвінка. – Ти мене переконав. Окрім того я страшенно не хочу, щоб мене купували і розлучали… ну, з вами…

– Тоді приготуйся, – здавалося, братик Миколка очікував такого повороту. – Давай… Один… Два… Три…

І справді, якимось дивом їм вдалося впасти на стіл долілиць! Тоді наповнені ватою голівки переважили, і Миколка та Дзвінка полетіли кудись додолу… Ми тільки почули тихенький звук удару.

За кілька хвилин одна із продавчинь зайшла у зал.

– Я знайшла ті коробки! – гукнула вона углиб крамниці своїй коліжанці. – Поставлю їх коло “чорного входу”, сюди час від часу навідується бабуся із сусіднього будинку, вона збирає картон і здає у пункти пункт прийому… хоч якась копійка до пенсії…

Останнє речення ми ледь розчули, бо продавчиня зайшла у сусідню кімнату, з якої уже двері вели до “чорного входу”. Не знаю, як мої сестрички, а у мене заяче серце завмерло. Я не знала, що таке “пункт прийому”, але це словосполучення не віщувало нічого доброго… Зрештою, як і “чорний вхід”. Так, мабуть, чорний вхід не може вести до доброго і світлого… Як же мені шкода Миколку та Дзвінку!

Тим часом обидві продавчині уже були в залі.

–Гарненькі зайчики!

– Так, принесли минулого тижня десять.

– Певне, гарно продаються, якщо залишилось тільки три!

– Три? Не може бути… Мало б бути… – дівчина зазирнула до нотатника, куди записувала усі продані речі. – Мало б бути ще п’ять, бо п’ять продали…

– А може, їх… поцупили?

– Ні, я перед закриттям бачила усіх п’ятьох… Дивно…

Саме у цей час до крамниці зайшли аж троє покупців, і продавчині відволіклися, а тоді, мабуть, зовсім забули про нас. Лише перед закриттям та, що побачила нас нині вперше, підійшла до нашого столика:

– Я. Мабуть, заберу для молодшої оцього зайчика-спайчика… Ти ж знаєш, як вона погано спить, може, оцей малюк їй міцний сон навіє. Він, гадаю, у цій справі великий фахівець…

І вона забрала Соньку, а у касу поклала двадцять гривень.

– То ти так і не знайшла двох зниклих зайчиків?

–Та вони наче крізь землю провалилися! Тепер з мене вирахують їх вартість…

Ми з Терезою залишилися самі. Кожна з нас міркувала про щось своє, а обговорювати щось ми не наважувалися. А тоді якось непомітно я заснула.

Наступного дня надійшла черга Терези – її забрала дивна дівчина з купою різнобарвних косичок на голові і великим наплічником. Наплічник був оздоблений незліченною кількістю дармовисів, а на руках дивачки дзеленчали, брязкотіли і шурхотіли численні браслети. Власне, у глибинах наплічника Тереза і зникла…

Я залишилася сама, поки наступного дня мене не забрала ти…

Чай давно захолонув, а печиво так і залишилося єдиний раз надкушеним. Я заслухалася, бо Маруся таки справді майстерна оповідачка.

– А що ж було далі? Найбільше мене тривожить доля Миколки та Дзвінки. Невже вони даремно ризикнули? А якщо вони справді потрапили до жахливого “пункту прийому”?

– Ну, насправді я знаю, що далі трапилося з деякими моїми родичами… – тут я вперше побачила хитрий вираз на мордочці Марусі. – Але я так втомилася… Розповім завтра, гаразд?

– Гаразд, звичайно, – зітхнула я.

Але Маруся мене уже не чула, бо поринула у міцний зайчиковий сон.

Дивно, але я з дитячою нетерплячістю чекала продовження розповіді. Владнала якомога швидше свої справи, повернулася додому, попоралася трохи

по господарству, і нарешті зручно вмостилася із традиційним уже горнятком чаю. Нині обійшлася уже без печива…

– Спочатку я розповім історію Миколки та Дзвінки. Як і передбачив братик Миколка, коробки із втікачами винесли до “чорного входу”, і за годину очікування розпочалася їхня пригода.

До дверей і справді прийшла бабуся, про яку згадували продавчині. О, це була дуже особлива бабуся! Вона мешкала у сусідньому будинку сама-самісінька. Сусіди подейкували, що є у неї і діти, і внуки. Але бабуся на будь-які запитання про родину відмовчувалася, то й ніхто особливо не наполягав. Був, кажуть, у неї кіт, але й того не стало. А нового бабуся заводити боялася: а ну як помре, а кота на вулицю викинуть…

Із усім старенька давала собі раду сама, але отримувала крихітну пенсію. Працювати сили уже не мала, отож змушена була шукати собі найпоширенішого серед найбідніших підробітку – збирала картонні коробки та порожні пляшки. Із пляшками було складно – доводилося довго блукати вулицями і визирати покинуті пляшки коло лавочок, у кущах та коло смітників. Із картонними коробками було простіше. У довколишніх магазинах бабусю добре знали, бо ж вдачу старенька попри життєві негаразди мала добру. Отож і залишали для бабусі упаковки, обгортки і картонні коробки, а вона їх охайно складали, перев’язувала мотузочками і відвозила на двоколісному возику до пункту прийому макулатури.

Можливо, старій і вистачило б тієї крихітної пенсії, бо їла вона мало, одягу не купувала, навіть телевізора не дивилася… Але була у бабусі мета. Понад усе вона боялася, що її не буде за що “поховати по людськи”, так вона казала. От і складала копійку до копійки – на власне погребіння… Заздалегідь домовилася із двома сусідками-коліжанками, щоб вони потурбувалися про все: показала, де у шафі лежить її “святковий” костюм, який справив уже, мабуть, років із тридцять, нова хустина і інші речі. А головне – де заховані оті самі наскладані гроші. Отак просто обидвох закликала і показала коробочку з-під чаю, повну купюр…

“Ось так піду зі світу, поховають, і ніхто не згадає, що я була, топтала землю, дітей ростила, працювала… Так, наче й не було мене ніколи… У квартири моєї швидко нові господарі знайдуться… вони і речі мої на смітник швидко винесуть, щоб і духу мого тут не лишилося, так… А я пів життя тут прожила. Я й досі пам’ятаю, як довго чекала черги на ці меблі… І як отой килим ми з чоловіком удвох через усе місто несли… Ех…”

Так от, бабуся знайшла залишені продавчинями коробки і заходилася їх акуратно складати. Дзвінка і Миколка просто випали на асфальт. Їм не звикати падати, еге ж? Бабуся помітила, що з коробки щось випало, і повільно підняла зайченят.

“Мабуть, вони випадково сюди потрапили… Треба повернути, бо дівчата їх шукатимуть,” – подумала бабуся і тихенько постукала у двері “чорного входу”. Але у крамниці тихо грала музика, продавчині були зайняті відвідувачами, і стуку ніхто не почув.

“Зайду пізніше, як повертатимуся додому!” – вирішила бабуся, а тоді вийняла з кишені чистого носовичка, обережно загорнула у нього зайчиків і заховала у кишені свого старого-престарого пальто…

Бабуся продовжила свій щоденний маршрут, шукала пляшки, збирала залишені для неї у гастрономі картонки, і просто забула про свою знахідку. Лише повертаючись додому і нишпорячи у пошуках ключів від квартири, вона вийняла з кишені двох горе-мандрівників.

“Ой, як негарно! Забула… Ні, знову сходами донизу я вже не подужаю… Соромно, дівчатка мені завжди коробки залишають, а я… Гаразд, доведеться завтра…” – картала сама себе старенька.

Бабуся повільно зняла пальто, тоді неквапом роззулася і пішла до кімнати. Важко опустилася у крісло, що стояло поруч із старомодним овальним обіднім столом, і виклала на стільницю завернутих у хустинку зайчиків і свій сьогоднішній заробіток. Спочатку бабуся ретельно розправила кожну купюру, тоді поскладала їх від найбільшої до найменшої за номіналом, і нарешті порахувала. Тоді бабусі довелося підвестися і вийняти із шафи дорогоцінну коробочку. Старенька щось бурмотіла собі під ніс, виймала з коробки дрібні купюри, докладала більші… Нарешті коробка повернулася у шафу.

Бабуся повернулася на своє крісло, знайшла на столі свої окуляри, начепила їх чомусь на самісінький кінчик носа, а тоді розгорнула хустинку і на почала розглядати зайчиків. Її обличчя дивовижним чином світлішало, розгладжувалося, а тоді … бабуся наче силкувалася щось пригадати. Щось дуже давнє, але важливе. Так…

То дуло багато-багато років тому, коли бабуся була ще маленькою дівчинкою. Їй було тоді років шість чи сім… Пригадала батьківську хату, завжди втомлену маму, яка завжди була зайнята якоюсь роботою. Тільки короткими зимовими днями, коли мама сідала латати одяг чи перешивати щось із дорослого на дітей, можна було тихенько хоч на кілька хвилин

пригорнутися до її колін. А якось напередодні Різдва мама сіла коло вікна і розклала на лаві свою стару сорочку.

Сором у такій уже ходити, тіло світиться… А викидати шкода. От і буде тобі забавка, – мама втомлено усміхнулася. – Як же воно… і не пригадаю отак відразу…

Мама почала складати сорочку, згортати до купи, розправляти складки, а тоді перев'язала усе кількома мотузочками.

– Зараз… Десь у мене були чорні нитки… – мама так і не показала мені, що у неї вийшло. Дістала з полиці жерстяну пом'яту коробочку, вийняла з неї найтоншу голку і чорні нитки і заходилася щось вишивати. – Ось! Подобається?

А вона взяла до рук ту диво-ляльку і не могла намилуватися: лялька дивилася чорними оченятами і сором'язливо усміхалася. Рукави перетворилися на тугенькі ручки, а вишивка, що оздоблювала пазуху, тепер була головною окрасою ляльки. Пам'ятає, їй тоді наче мову відняло, а щоб висловити вдячність, спромоглася хіба… поцілувати мамі руку. У відповідь мама погладила по голові.

– Зачекай но, були у мене ще для тебе… – і мама вийняла шмат старої побитої міллю хустини і кілька барвистих клаптів. За кілька хвилин лялька мала і спідничку, і хусточку.

Як вона потім ховала тут ляльку від менших сестричок! Як рятувала від сусідських хлопчаків! А куди вона потім зникла? Хіба тепер пригадаєш? А на грудях лялька була перемотана навхрест, як оці зайчики…

Наступного ранку, ще до початку свого щоденного обходу, бабуся відчинила парадні двері крамниці.

– Доброго ранку, дівчаточка… Я тільки запитатися хотіла… Ви оцих викинули чи мо`, загубили?

– Наші зайчики! А де Ви їх знайшли?

– Так у коробці, діточки… У коробці, яку ви мені залишили… Такі дивовижні зайчики, вони мені моє дитинство нагадали…

І бабуся, балакуча, як більшість самотніх стареньких, розповіла продавчиням про свої вчорашні спогади. Власниця крамниці, яка саме зранку прийшла, щоб розташувати колекцію щойно прибулих картин, усю цю розповідь почула…

– Стривайте… Вона ж саме таке шукала… Це те, що їй потрібно… – дещо незв'язно бурмотіла вона чи то бабусі, чи то сама собі, одночасно набираючи номер на мобільному.

Вона телефонувала тій самій майстрині, яка створила зайчиків. Справа в тому, що майстриня писала книгу про народну ляльку. Вона шукала ось таких бабусь, які ще пам'ятали ляльок свого дитинства, записувала їхні історії, робила фото, і, звичайно, просила відтворити ляльок. Майстриня зустрілася з бабусею у той самий день, а тоді… почала навідувати. Не дуже часто, раз на тиждень-другий… Приносила щось солоденьке до чаю і розмовляла з бабусею, розглядала старі фотографії, робила записи… Бабуся страшенно зніяковіла, коли дізналася, що потрапить у книжку, але їй було приємно.

А книжка справді вийшла, і про бабусю там був цілий розділ, з кольоровими і чорно-білими фото і розповідями бабусі про її дитинство… Шкода, але старенька себе у книгу не побачила – померла за місяць до її виходу… Але ж обидві її мрії здійснилися, чи не так? Добрі коліжанки поховали її саме так, як вона і хотіла, а багато людей, які читатимуть цю книгу, пам'ятатимуть, що жила собі бабуся…

Я й не помітила, як на очі навернулися … сльози?

– Гаразд… А Миколка і Дзвінка? Вони просто повернулися назад до крамниці? Це отак безславно закінчилася їхня подорож?

– Ні, – відповіла Маруся. – Їх придбала жінка, яка була родом із нашого міста, але працювала за кордоном. Миколка і Дзвінка полетіли літаком до Відня, уявляєш? Але це вже зовсім інша історія… Давай спати, га? Втомилася…

А інші твої братики і сестрички? Чию історію ти ще знаєш? – ми з Марусею змогли знову порозмовляти лише через два дні – мене відволікли службові справи і домашні турботи, а для Марусиних історій потрібно багато часу і атмосфера неквапливості.

Розкажу тоді історію братика Рудого. Пригадуєш, його дали замість решти жінці, яка купувала велику картину?

Мабуть, то була жінка із найзаклопотанішим обличчям у місті… Жартую. Ну насправді, не можна ж бути такою у тридцять пять років! Вона завжди поспішала, завжди ледь встигала, завжди силкувалася нічого не забути, не випустити з поля зору…

Уже років із п'ять була розлученою, мешкала разом із мамою та восьмирічним сином. Понад усе вона тішилася, що може поєднувати свою роботу і приділяти увагу сину. Насправді вона любила свою роботу – хоч у неї не було, як тепер кажуть, "кар'єрного зростання", але почувалася людиною на своєму місці. Працювала асистентом керівника великого підприємства: постійно щось організовувала, розпланувала, домовлялася… А того дня, коли вона прийшла до крамниці і забрала з собою Рудого, вона теж поспішала –

везла подарунок для “партнерів фірми”. Велика картина ледь помістилася на задньому сидіння таксі, а вона втомлено сіла коло водія, назвала адресу. Тільки б встигнути…

Вона страшенно цінувала свою роботу – заробляла пристойно, кілька разів їздила у закордонні відрядження, з керівником мала добрі стосунки. Тепер у неї бала можливість купувати собі гарний одяг і косметику, оплатити мамі ліки, не шкодувати грошей на заняття карате, книги і розваги для сина. А постійні турботи і звичка увесь час щось організовувати давали їй таку необхідну ілюзію потрібності. Дуже рідко, от як тоді у таксі, коли вона везла картину, опинялася сам на сам із собою. Заклопотаність і зосередженість тікали з обличчя, проступали втома і ще щось… гіркота, мабуть.

Звичайно, вона розуміла, що у її житті не вистачає чого дуже важливого… Але сподіватися на диво і чекати його вона страшенно стомилася. Це було нестерпно – щодня розчаровуватися.І щоб убезпечити себе, вона і вигадувала собі купу справ і завдань. Ось тільки час у дорозі. На роботу і додому вона їздила трамваєм, і ці сорок хвилин були найпідступнішими. Вона просто сиділа, споглядала звичні краєвиди за вікном, і намагалася відганяти набридливі думки про те, що їй лише тридцять п’ять, і вона ще може бути щасливою… Але як спланувати і організувати те щастя, вона не знала, а сидіти і чекати було нестерпно… От і робила вигляд, наче її все влаштовує, переконувала себе, що можна почуватися цілком не зле і без цього штампу про “жіноче щастя”, ніби цей бік життя її зовсім не стосується, не хвилює…

А його вона просто не помічала. Отак пів року щоранку на одній і тій же зупинці вони сідали у трамвайний вагон: вона дивилася кудись углиб себе, прораховувала, як раціональніше спланувати, ефективніше організувати, а він дивився на неї. Щоразу чекав саме тієї миті, коли з її обличчя зникне заклопотаність і воно врешті стане беззахисним, трохи втомленим і сумним…

Страшенно хотілося підійти до неї і сказати щось невимушене, можливо, розсмішити… Так, нехай усміхнеться, щось скаже у відповідь, а тоді вони їхатимуть разом, теревенитимуть про щось, не важливо про що… А тоді він так само невимушено запросить її на … на обід? Чи на каву? Але він так і не наважувався. Усе чекав якогось приводу, нагоди, а її не було і не було.

А якщо вона сприйме його “не так”? Раптом подумає, що він … маніяк? Збоченець? Злякається, почне тривожно озиратися, усіляко уникати?

Отже, у підсумку ми маємо двох безнадійних людей : одна огорнута страхом, інший – сумнівами. Закінчилася б ця історія безславно, якби не Рудий, так…

Справа в тому, що оці двоє ще й працювали у одній офісній будівлі, тільки на різних поверхах, до того ж він у правому крилі споруди, а вона – у лівому. Якось вона затрималася, бо готувала на завтра чергову надважливу презентацію, а йому просто не хотілося повертатися до порожньої квартири, і він теж працював довше… Словом, коли вони вийшли із будівлі, окремо один від одного, звісно, і пішли на зупинку трамваю, було уже темно. Напівпорожній трамвай слухняно привіз їх на кінцеву. Вона зупинилася на хвильку, почала щось шукати у торбинці, вийняла ліхтарик, але не помітила, як щось випало на асфальт. Пішла далі, увімкнувши ліхтарика, бо кінцева зупинка трамваю була у сквері. Знаєте, такі неприємні місця є у кожному місті – десяток дерев, кілька поламаних лавок, на які із настанням темряви сходяться до купи специфічні молоді люди у пошуках алкоголю і неприємностей. А Рудий залишився лежати на зупинці.

Чоловік швидким кроком підійшов, підняв зайченя і подумав, якусь мить зважувався, а тоді пішов за нею. Майже наздогнав, між ними залишалося метрів із десять, коли побачив, як двоє, що досі сиділи на лавці, беззвучно метнулися до неї, а тоді один почав видирати торбинку…

І тут нарешті він припинив зважувати і наважуватися, а нарешті почав діяти. О, це іноді життєво важливо – замість того, щоб грузнути у сумнівах, просто здійснити вчинок! Далі відбувалося щось неймовірне: бійка, хтось горлав “Міліція!”, хтось біг на допомогу… Насправді усе тривало лише кілька хвилин – нападники капітулювали і врятувалися втечею кудись у темряву…

Вона, бліда, з величезними переляканими очима, сиділа у багнюці коло своєї вцілілої торби, і не зводила з нього очей. Він щасливо усміхався не зважаючи на біль у розбитій губі.

– Ось, Ви загубили, – і він простягнув їй Рудого, що увесь час так і залишався затиснутим у його кулаці.

– А далі?! – зажадала я, бо ж Маруся замовкла, як мені видалося, на найцікавішому місці.

– А далі – то уже їхня справа. Його і Її. Не можна бути такою допитливою, – відповіла капосна Маруся.

Наступного разу на посиденьки з оповідкою ми з Марусею зібралися аж у неділю.

Ще розповім тобі історію братика Професора. Пригадуєш, його купила для свого трирічного сина матуся – туристка?

Як же матусі подобалося наше місто! Старовинні вулички, маленькі тематичні музеї, таємничі легенди… А кафе! Які класні кафе вона встигла

відвідати! Одна біда – її трирічний син зовсім не розділяв її ентузіазму, отож милування старожитностями час від часу переривалося кружлянням на каруселі, купівлею велетенської повітряної кульки і піццою… Відведені на подорож вихідні промайнули непомітно, і на завершення матуся зазирнула до крамниці по сувеніри. Обрала красиву свічку ручної роботи, вишукану статуетку ангела, і, мабуть, насолоджувалася покупками й дали, але малюк почав пхинькати і смикати її за руку.

– Синку, почекай іще кілька хвилин! Зараз тьотя запакує усе, і ми підемо на залізничний вокзал, гаразд? А поки… – матуся озиралася, шукаючи, чим би зайняти сина, і побачила зайченят, вишикуваних на столику. – Поглянь, які кролики! Давай мама тобі купить!

Хлопчик і справді почав уважно розглядати нас, а тоді впевнено схопив братика Професора.

– Оцей!

– А чому саме цей? – підвела догори брови матуся.

– Бо то хлопчик!

Матуся усміхнулася, розрахувалася з продавчинею, і уже втрьох вони помандрували на вокзал. Можливо. Братик Професор і оселився б серед іграшок цього хлопчини, якби… той просто не забув його наступного дня у вагоні потяга.

Братик Професор лежав між сидінням та стіною і думав: “Цікаво, вони за мною повернуть? Помітять, що я зник? Це ж так важливо, щоб інші помічали, коли ти зникаєш… А хлопчик? Хлопчик за мною сумуватиме? Може, він навіть буде плакати… Я не хочу, щоб він плакав, чесно!”

Але раптом хтось обережно взяв Професора до рук. То був провідник вагона, чолові років шестидесяти, сивий і в окулярах. Так трапилося, що саме цей рейс був для провідника останнім – він виходив на пенсію. А крихітний забутий зайчик видався йому… наче прощальним подарунком вагона, у якому він їздив кілька останніх років. Провідник усміхнувся і заховав зайчика до кишені.

Наступного дня він повернувся до свого дому. Власне, то був не зовсім дім, а дача – сад із невеликим будиночком, колись власноруч зведеним. Кілька років тому вони з дружиною перебралися сюди, а квартиру у місті за п’ятдесят кілометрів звідси залишили доньці та її сім’ї. Новоспеченим пенсіонерам, ще міцним і енергійним, страшенно подобалося отаке “дачне життя”. Будиночок вони облаштовували без поспіху, за власними смаками, плекали сад і невеликий город, а на весні планували завести десяток курей. До речі, братик

Професор зайняв почесне місце – на полиці із книжками, коло фото онучки. Зі свого пункту спостереження він і став свідком однієї історії.

Господарські турботи трохи відволікали чоловіка, що пропрацював провідником усе своє життя і сумував за роботою, потягами, потоком людей… Ні, не сумував, радше тужив. Відчував, наче шмат душі назавжди залишився там, де шумлять потяги.

Чоловік щиро любив свою професію, ось таку непримітну, можливо, навіть непоказну. Любив знайомитися з різними людьми і наче проживав разом із ними маленьке життя – від станції до станції. О, гадаю, він теж міг би розповісти багато історії – дивовижних, повчальних, сумних і щасливих. Різних, як і його пасажири, як люди, які ніколи не залишали його байдужим.

Так минуло місяців зо два, поки одного ранку чоловік, пораючись на подвір'ї, не помітив, що з-за паркану на нього хтось дивиться. Точніше, не з-за паркану, а просто зазирає у шпарину між дошками, бо ж хтось зросту був невеликого. Чоловік відволікся і пішов таки поглянути, що то за шпигун, а побачив… крихітну замурзану дівчинку. Дитина підвела очі і тихенько запитала:

– Дядьку, у тебе хлібчик є?

Їх було троє – дві сестри і братик. Вісім, шість і п'ять років… Жили у селі поруч із дачним масивом, із матір'ю. Оселилися років три тому, і спочатку усе було наче непогано: сільрада дала самотній матері стареньку хату-пустку, матір пішла працювати на ферму. Але десь за рік жінка поступово перетворилася на чорну п'яницю, роботу покинула, і шукала тільки дешевого алкоголю у товаристві кількох таких же. А оскільки матуся пляшку любила значно більше, аніж власних нащадків, то й долею дітей особливо не переймалася. Часто зникала на кілька днів, залишаючи малих у холодній хаті зовсім без їжі. Сусіди, звичайно, хоч і сердилися на горе-матусю, але дітей старалися підгодувати, і одяг вряди-годи віддавали, з якого власні діти повиростали. Отак "усім миром " збирали до школи найстаршу дитину.

Ще близько року матусь намагалися спам'ятати, і голова сільради, і настоятель місцевої церкви, і особливо активні селянки, але марно. Відтак вирішили викликати "начальство з району", і до села навідувалися різноманітні служби, які мають захищати права дітей, завжди у супроводі міліції. Знаходили матір, пробували з нею розмовляти, погрожували, що негайно заберуть дітей до притулку. Жінка розмазувала по обличчю п'яні сльози, намагалася щось пояснювати, але язик погано слухався… Їй давали

якісь безглузді “випробувальні терміни”, наказували навести лад у хаті, і готувати дітям їжу.

Діти, звичайно, усе це слухати, а старша, восьмирічна, робила висновки. Відтепер усі, хто досі її оточував, видавалися підлими ворогами, що ладні за найменшої нагоди віддати їх у далекі світи, до притулку. І з братом та сестрою її тоді розлучать, та й маму було шкода, яка не є, а іншої нема…

Отож дитина, керуючись інстинктом самозбереження, намагалася сусідам на очі не потрапляти. У цьому була певна рація – якщо селяни не знатимуть, що вони й далі голодні, а матір знову кудись завіялася, то й приводу для виклику чергової комісії не матимуть. Але їсти однаково хотілося, і діти пішли у мандри – шукати долі “на дачах”.

Дружина колишнього провідника якраз поїхала до міста – забрати на пошті пенсію і навідати онуку. Чоловік спочатку навіть розгубився, а тоді кинувся годувати малечу. Нагрів борщу, налив у чайник води, знайшов у буфеті пряники… Коли діти нарешті закінчили їсти, позбирав брудний посуд, а коли повернувся, виявилося, що найменша, розморена ситною їжею, заснула просто за столом. Так вони і сиділи – чоловік упівголоса розпитував старшу про їхнє життя, а менші спали. Десь за годину повернулася дружина, і старша дівчинка, злякавшись, заходилася будити малих, і, схопивши їх, швидко зникла.

– Чому, чому ти завжди знаходиш клопоти і на мою, і на свою сиву голову? – дружина сиділа навпроти нього і бідкалася. – Ти безперервно когось рятуєш, допомагаєш, виручаєш… Скільки я тебе знаю, ти завжди, як не зичив комусь гроші, то підміняв на роботі… Тобі усіх шкода, ти про всіх піклуєшся… Я гадала, що матиму спокій від усього цього хоча б коли ти вийдеш на пенсію. Але ж ні – якщо ти не шукаєш пригоди, вона сама тебе знайде!

– Ну чого ти галасуєш? Як. На твою думку, я мав вчинити? Прогнати голодних дітей?

– Ні, звичайно… – притихла дружина. – Гаразд. Сьогодні ти їх погодував, але ж ти не зможеш робити цього довіку. Та й життя їхнього тарілка борщу не змінить…

– Чому? Змінить. Сьогодні вони засинатимуть ситими. Знаєш, маленька добра справа міняє світ значно більше, ніж бездіяльне бажання зробити щось грандіозне, – усміхнувся чоловік. – Окрім того, ти ж розумієш, що я не зможу отак цього залишити.

– Я ніколи не розуміла, навіщо ТОБІ це потрібно? Чому ти це робиш? Я зустрічала людей, які роблять добрі справи задля того, щоб догодити Богу і вважатися добрим християнином, або ж таких, які роблять добро людям з

розрахунку, що люди колись будуть добрими до них… А ще бачила тих, які добрими справами намагаються заховати лихі. А ти? Зрештою, у світі безліч голодних покинутих дітей, і всіх не нагодуєш!

– Всіх – ні. Але ці троє голодних прийшли у мій дім. А у мене була їжа. От і все.

Наступного дня чоловік пішов до сільради і про щось довго розмовляв із головою. А через день поїхав до райцентру.

– Матір позбавлятимуть батьківських прав, а дітей чекає спочатку реабілітаційний центр, а тоді… Їх розлучать. Малих до дитбудинку, старшу – до інтернату. Нам опікунство не дадуть, бо ми застарі… Ось так.

– Опіку? Ти хотів взяти їх під опіку? Трьох чужих дітей?!

– Чому ні? Ми ще дужі, впоралися б.

– Ти навіть мене не спитав…

– Так, пробач… Але ж я тебе уже сорок років знаю. Ти завжди отак: бурчиш, сваришся. А тоді починаєш мені допомагати. Ти ж добра, а сердитою прикидаєшся, – чоловік обійняв дружину за плечі і звично поцілував у чоло.

– Не дуже гарно нагадувати про мій вік… – тільки й спромоглася мовити дружина. – Але і я тебе знаю сорок років, а тому можу передбачити, що отак просто ти не здасишся…

– Невже малюки справді опинилися у дитбудинку? – запитала я, бо Маруся раптом замовкла.

– Ні, – відповіла сонна Маруся. – Чоловік допомагав їм, аж поки матір не позбавили батьківських прав, і знайшов їм батьків. Гарних людей, які не мали власних дітей і взяли усіх трьох. А коли нові батьки хрестили дітей, став їм хрещеним батьком. Усім трьом.

Маруся спала, чи вдавала, що спить, бо ж тільки надійшов вечір. Але ж іграшкові зайчики так швидко втомлюються… А я думала. Про те, як непомітно на наше велике життя впливають маленькі речі. Ми не помічаємо, як вони стають мовчазними свідками маленьких подій, які і складають наше життя.

– Марусю! Марусю!

– Що?

– А звідки ти усе це знаєш? – з певною недовірою у голові запитала я.

– Хм… – зверхньо поглянула на мене Маруся. – Пам’ятаєш, що казав братик Миколка? Перелік того, що я не може робити, нескінченний. Я волію зосередитися на тому, що я можу. От я можу розповідати абсолютно правдиві історії. А тепер дай поспати, га?

Джерело: https://kazka.in/adults-fairytales/olena-tarasenko-a/malenki-rechi.html